

Czy wózek jezdniowy był sprawny podczas wypadku przy pracy?

Pomocnik magazyniera doznał urazu dłoni. Do obrażenia doszło podczas prac z wykorzystaniem wózka widłowego. Jak doszło do wypadku i jakie były jego przyczyny?

dr n. o zdr. Andrzej Dziejdzic

ekspert ds. BHP certyfikowany przez CIOP-PIB, właściciel Biura Doradczo-Ustługowego BHP w Dąbrowie Tarnowskiej, wpisany na listę biegłych sądowych Prezesa Sądu Okręgowego w Tarnowie

Wózki jezdniowe z napędem silnikowym używane w zakładach pracy powinny spełniać wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ergonomii. Prace przeładunkowe z użyciem urządzeń transportowych, jeżeli będą niewłaściwie zorganizowane, a pracownicy biorący w nich udział nie będą świadomi i poinformowani o zagrożeniach oraz sposobach ich minimalizowania będą niosły duży potencjał wypadkowy. Każdy operator obsługujący urządzenie transportowe powinien znać swoje obowiązki, budowę i zasadę działania urządzenia, na którym będzie pracował, tzn. musi szczegółowo zapoznać się z dokumentacją techniczno-ruchową danego urządzenia.

Analiza

Pod pojęciem transportu rozumiemy szereg czynności, które są związane z przewozem (przemieszczaniem) surowców, materiałów, ►

Wózek jezdniowy podnośnikowy spełniał minimalne wymagania przepisów BHP.

► ludzi i wyrobów gotowych, za pomocą odpowiednich urządzeń transportowych, ale również przy pomocy wielu pracowników, którzy, współpracując ze sobą, mogą realizować postawione przed nimi zadania. W przemieszczaniu materiałów często wykorzystuje się urządzenia do podnoszenia ładunków, np. wózki jezdniowe, które używane są jako element wyposażenia wielu zakładów. Niestety przyczyniają się także do wielu wypadków, również tych poważnych, powodując ciężkie obrażenia ciała. Dlatego też takie prace wymagają prawidłowej organizacji, aby zmniejszyć ryzyko zaistnienia wypadku lub awarii. Zminimalizowanie zagrożeń przy pracach przeładunkowych z użyciem urządzeń transportowych jest możliwe, jeżeli będą stosowane poniższe zasady:

1. przestrzeganie przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy obowiązujących przy wykonywaniu prac związanych z przemieszczaniem ładunków,
2. zatrudnienie do prac transportowych i przeładunkowych osób posiadających odpowiednie kwalifikacje do obsługi urządzeń używanych przy tych pracach,
3. wyznaczenie dróg transportu przed rozpoczęciem prac przeładunkowych i sprawdzenie ich dla przemieszczanego ładunku,
4. przestrzeganie zasad komunikowania się z operatorem urządzenia transportowego poprzez określone sygnały głosowe i ręczne,
5. wyposażenie pracowników zatrudnionych przy pracach przeładunkowych z użyciem urządzeń transportowych w odpowiednie środki ochrony indywidualnej.

Opis wypadku z 2011 r.

Jan Kowalski, operator wózka podnośnikowego, podjechał nim do platformy roboczej. W tym czasie Jan Nowak (pomocnik magazyniera) stał po stronie prawej wózka i zauważył, że rozstaw wideł nie pasuje do zaczepów platformy. Mimo że operator Jan Kowalski nie wyłączył wózka, Jan Nowak chciał przesunąć widłę prawą ręką w pra-

wą stronę. Lewą ręką podniósł zabezpieczenie prawej widły, zaś prawą uchwycił za tę widłę i chciał ją przesunąć. Nie widział dobrze ułożenia ręki, ponieważ w tym miejscu była zamontowana gumowa osłona wideł. Podczas tej czynności Jan Kowalski przypadkowo nacisnął dźwignię przesuwu bocznego karetki. Palec Jana Nowaka dostał się między krawędź widły a obudowę siłownika przesuwu bocznego karetki i doszło do urazu palca wskazującego ręki prawej. Skutkiem wypadku było zmiążdżenie pierwszego paliczka palca wskazującego ręki prawej.

Pytania zadane przez organ procesowy

1. Czy podnośnik widłowy, przy którym doszło do wypadku przy pracy z udziałem Jana Nowaka, spełniał minimalne wymagania przepisów BHP?
2. Jaki był wpływ gumowych osłon na widły na bezpieczeństwo pracy podnośnika widłowego?
3. Jaki był wpływ gumowych osłon na widły podnośnika widłowego na zaistnienie wypadku (w szczególności czy zamontowanie ww. elementów przyczyniło się do zaistnienia wypadku)?
4. Czy fakt zamontowania gumy stanowił zmianę konstrukcyjną wózka (ma znaczenie dla ustalenia, czy zamontowanie tej gumy naruszyło zasady bezpieczeństwa i higieny pracy)? Czy zamontowanie jakiejś części może nie stanowić naruszenia konstrukcji wózka, a powodować naruszenie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy?
5. Czy podnośnik widłowy miał wymagane przeglądy techniczne codzienne zgodne z dokumentacją eksploatacyjną tego wózka?

Oględziny

Wózek jezdniowy podnośnikowy został dopuszczony do eksploatacji decyzją Urzędu Dozoru Technicznego. Przez kolejne lata wymieniony wózek regularnie był poddawany oględzinom i dopuszczany przez UDT do eksploatacji. Na dzień oględzin istniała aktualna decyzja UDT, wózek był serwisowany przez autoryzowany serwis. Wózek posiadał instrukcję obsługi, książkę kontroli codziennej. Wizualny stan dobry.

Osłona gumowa zamontowana była na karetkę, a następnie zdemontowana zgodnie z nakazem PIP. Po jej demontażu zostały dwa otwory. Ope-

racja podnoszenia, przesuwania ładunku na widłach jest możliwa, gdy operator podnośnika widłowego siedzi w fotelu i jest załączony zapłon. Opuszczenie kabiny (w tym wstanie z fotela) przez operatora podnośnika wózka automatycznie uniemożliwia wykonanie jakiegokolwiek ruchu roboczego wózka/widła.

Ad 1.

Wózek jezdniowy podnośnikowy spełniał minimalne wymagania przepisów BHP. Potwierdzeniem są decyzje wydane przez Urząd Dozoru Technicznego, który ustalił dla ww. wózka dozór pełny i systematycznie poddaje go oględzinom. W protokołach z przeprowadzonych okresowych badań wózka jezdniowego podnośnikowego wynika, że badany wózek uzyskiwał wynik pozytywny.

Ad 2.

Analizując zapis z instrukcji obsługi „Ostrzeżenie. Nie wolno wprowadzać żadnych zmian, które mogłyby mieć wpływ na bezpieczne użytkowanie wózka podnośnikowego”, biegły stwierdza, że zamontowana gumowa osłona nie miała żadnego wpływu na bezpieczeństwo pracy podnośnika. Zamontowanie jej nie ograniczało operatorowi widoczności, manewrowości oraz rozmieszczenia ładunku na widłach. Celem jej montażu na karetkę było zabezpieczenie worków przewożonych na palecie przed ich uszkodzeniem w czasie układania i transportu, ponieważ elementy układu hydraulicznego wózka wystawały poza jej obrys i swoimi krawędziami uszkadzały przewożony towar. UDT w swoich protokołach z przeprowadzonych okresowych badań wózka jezdniowego podnośnikowego nie zamieścił żadnej wzmianki o zamontowanej osłonie gumowej. Stąd wniosek, że montaż i eksploatacja wózka z zamontowaną osłoną gumową nie wpływały na bezpieczeństwo pracy podnośnika widłowego.

Ad 3.

Analizując powyższy wypadek, należy zadać pytanie: czy gdyby gumowa osłona nie była zamontowana, to czy Jan Nowak postąpiłby tak samo? Biegły uważa, że tak, gdyż każdorazowe przypadkowe naciśnięcie dźwigni przesuwu bocznego karetki przez Jana Kowalskiego spowodowałyby takie samo obrażenie, niezależnie od zamontowania gumowej osłony. W tym przypadku nie została zachowana przez Jana Kowalskiego reguła

fot. z archiwum autora

Fot. 1. Wózek jezdniowy podnośnikowy

ostrożności, ponieważ mimo że wózek widłowy podnośnikowy nie został wyłączony, zaczął wykonywać operacje swoimi kończynami w obrębie strefy zagrożenia, tj. przesuwu karetki i widła. Zamontowanie gumowych osłon na widły podnośnika widłowego nie przyczyniło się do zaistnienia wypadku.

Ad 4.

Zamontowanie osłony gumowej na widłach w ocenie biegłego nie stanowiło zmiany konstrukcyjnej podnośnika widłowego, a tym samym nie wpływało ono na elementy sterownicze czy ▶

WAŻNE

Podstawy prawne, które mają zastosowanie w omawianej sprawie:

1. *Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy* (t.j.: Dz.U. z 1998 r., nr 21, poz. 94, z późn. zm.).
2. *Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorze technicznym* (Dz.U. nr 122, poz. 1321, z późn. zm.).
3. *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy* (t.j.: Dz.U. z 2003 r., nr 169, poz. 1650, z późn. zm.).
4. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 10 maja 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy użytkowaniu wózków jezdniowych z napędem silnikowym* (Dz.U. nr 70, poz. 650, z późn. zm.).

Prace przeładunkowe z użyciem urządzeń transportowych niosą w sobie duży potencjał wypadkowy, jeżeli będą niewłaściwie zorganizowane.

- ▶ też układ podnoszenia i nie naruszało zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Analizując zdjęcia zamieszczone w aktach sprawy z uwidocznioną zamontowaną osłoną, można przypuszczać, że jej ciężar wahał się w granicach ok. 3-4 kg. Osłona była przymocowana do kształtownika stalowego pięcioma śrubami, a ta z kolei do karetki dwoma śrubami.

Zasady BHP to nieujęte w żadnym przepisie reguły lub metody postępowania, ukształtowane w procesie pracy oraz wynikające z doświadczenia życiowego, wiedzy technicznej i logicznego rozumowania, których przestrzeganie służy ochronie życia lub zdrowia pracownika oraz procesów technologicznych i tym samym zapewnieniu faktycznego bezpieczeństwa pracy. Zasady BHP najczęściej odnoszą się do poszczególnych branż lub zawodów i powinny być ujmowane w dokumentacji techniczno-ruchowej oraz w instrukcjach stanowiskowych BHP. Pracodawca, mając na uwadze dobro pracowników, ale i bezpieczeństwo wyprodukowanego towaru, szacując straty wynikłe z worków rozdartych podczas ładowania i transportu, wykonał (w dobrej wierze) osłonę gumową na widły. Wymieniona osłona nie ograniczała widoczności operatora wózka, tzn. ope-

rator przy jej założeniu nie miał ograniczonego widzenia tego, co dzieje się na widłach. Przyjąć należy, że wózek obsługuje operator posiadający stosowne uprawnienia, a więc osoba znająca zagrożenia, jakie mogą zaistnieć przy eksploatacji wózka. Gdyby operator wykonywał pracę sam i nie pojawiłby się obok wózka inny pracownik, który chciał pomóc koledze, rozsuwając widły i łamiąc tym samym zadanie krytyczne z instrukcji ZK-5 „wykonywanie operacji rozsuwania wideł podnośnika przy niewyłączonym źródle energii”, do wypadku by nie doszło.

Analizując zapis z instrukcji obsługi: „Ostrzeżenie. [...] Nie wolno dodawać żadnych części czy innych komponentów, które mogłyby ograniczyć widoczność”, należy przyjąć, że powoduje to naruszenie zasady bezpieczeństwa i higieny pracy wynikającej z cyt. zapisu instrukcji. Nadmienić jednak należy, że zamontowana osłona guma nie ograniczała widoczności od strony operatora wózka, a siłownik odpowiedzialny za przesuw wideł był widoczny z góry. Trudno ocenić, czy producent, dokonując takiego zapisu w instrukcji, brał pod uwagę montaż takiej gumy na widłach i czy dopuszczał taką innowację. Z punktu widzenia pracodawcy chcącego zabezpieczyć worki przed uszkodzeniem zasadne było jej zamontowanie, a więc przyjął on zasadę bezpieczeństwa ochrony produktu transportowanego. Dokonanie takiego montażu w nieznacznym stopniu złamało zasadę bezpieczeństwa i higieny pracy.

Ad 5.

Analiza wpisów w prowadzonej dokumentacji związanej z przeglądem codziennym technicznym podnośnika widłowego wykazała, że jest wy-

szczególnionych siedem czynności, przy których widnieją adnotacje, że były sprawdzane, tj.:

1. woda w chłodnicy,
2. olej w silniku,
3. hamulce,
4. sygnał,
5. światła,
6. czystość,
7. woda w akumulatorze.

W instrukcji eksploatacyjnej obsługi podnośnika widłowego podano w rozdziale „Procedury robocze” zapis: „Przed uruchomieniem wózka należy sprawdzić:

- stan wideł, karetki, łańcuchów, przewodów, masztu, mechanizmu podnoszenia i osłony operatora,
- stan kół i opon,
- prawidłowe napięcie pasów,
- prawidłowe umocowanie fotela operatora, zablokowane maski silnika,
- stan komory silnika,
- poziom płynu w układzie chłodzenia i stan pasków napędowych,
- stan chłodnicy i osłony,
- poziom paliwa,
- poziom oleju w silniku,
- poziom oleju w zbiorniku hydraulicznym,
- wycieki z silnika, przekładni układu hydraulicznego i instalacji paliwowej,

- poluzowane lub brakujące elementy oprzyrządowania,
- poziom oleju przekładniowego”.

Należy stwierdzić, że są rozbieżności w jej prowadzeniu na dzień wypadku, tj. kontrola codzienna wózka była prowadzona pobieżnie i sprowadzała się do przeglądu 6 z 13 zalecanych czynności. Z powyższego nasuwa się tylko jeden wniosek: przeglądy techniczne codzienne podnośnika widłowego nie były prowadzone zgodnie z dokumentacją eksploatacyjną tego wózka.

Podsumowanie

Podsumowując odpowiedzi na pytania związane z podnośnikiem widłowym, należy stwierdzić, że nie został zachowany dodatkowo przepis art. 19 *Ustawy z 21 grudnia 2000 o dozorze technicznym*, tj. „Ekspluatujący urządzenie techniczne jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić organ właściwej jednostki dozoru technicznego o każdym niebezpiecznym uszkodzeniu urządzenia lub nieszczęśliwym wypadku związanym z jego eksploatacją”. Gdyby zaistniały wypadek przy pracy z udziałem podnośnika widłowego został zgłoszony w myśl powyżej cyt. artykułu do Urzędu Dozoru Technicznego, to ten zająłby stosowne stanowisko jako organ dopuszczający i kontrolujący ww. urządzenie do eksploatacji. □